

UBUTUULI UBUFUMA KUMWANYA

**Kisimbigwe na
Gwatisoni Goodmani**

Kya itolo kikaja kya kulisya

Ubutuuli Ubufuma Kumwanya

Kitende kesigwe ku bu nandi ukuti bembembelege nakyo ukuti kibaligwe, apa linga jumo ikungulila unnine. Amasyu amanywamu gasaligwe ukufuma mmasimbo amikemo kokuti mwa Bibilia.

Isyu Iya Kyala “lifumile kumwanya”, bobutuli bumo ubukulumba mundumbula sya aba bali ninjala, ni kyumilwa ikya bugolofu. Apa linga umundu ilatile, nu kusileka imbibi, nu kummwitika umpoki, untwa gwitu Jesu Kilisiti, nu moja Gwake gosa, untwa abagile ukwijina ngisya mwene kumyake, nukutwala ulusekelo nu lutengano nkati mmundu umwitiki. Nabombeligwe bo isyo jujune nkyinja kya 1937, ifyinja fingi ifi fikindile. Lelo ngale kanapo mububombelanisi bwake untwa Gwangu. Nikukusuma ukuti Gwisokesye kumyake nkabalilo aka linga Gwakali ndi isi.

—Gwatisoni Goodmani

Text reprinted from the New Testament in Nyakyusa Ngonde by permission of United Bible Societies, Africa Regional Centre, Nairobi.

Ulugano Lwake Kyala

1

Baroma 5:8

Loli Kyala anangisye ulugano lwake kumyitu, pala Kristi atufwilege bo tukali tuli batulanongwa.

Yohani 13:1

Lelo bo ikyaka kya Pasa kikali ukufika, popapo Yesu alinkumanya ukuti akabalilo kake aka kusokelamo nkisu ukubuka kuGwise kisile. Bo papo abaganile abandu bake nkisu, popapo alinkubagana ukufika kubumalikisyo.

Ubusetuli 1:5

Nukufuma kwa Yesu Kristi, unketi unsubiligwa, ugwa kipa-

nda ukufuma mbafwe, unkulumba gwa batwa ba nkisu. Kuli uyu atuganile uswe, atwabwile kubutulanongwa bwitu nilopa lyake.

Yohani 3:16

Namanga bo akiganile bunobuno Kyala ikisu, ko kwenda nukukipa uMwanake yumoywene ntiga, bosa aba bikumwitika ukuti bangapyutigwaga, loli babwage ubumi bwa bwila.

Jeremia 31:3

Untwa alinibonekilemo ijolo, ajobile, ee, nguganile nu lugano ulwa bwila bwila, jo njila iji ngukwabile mbwigane bwangu.

Ubwakyala Bwake Jesu Kilisiti

1 Timoti 3:16

Syo nayumo atikukana isya kubutitu isya kuintila Kyala, uyu abonekile mumbili gwa bundu, ayobigwe ubugolofu mwa Mbepo, balimbwene abandumi, afumusigwe mbapanja, balmwitike abankisu, kangi afyusigwe mbukulumba.

Kubwandilo aliko Isyu; umwene Isyu ali na Kyala; kangi Isyu ali yo Kyala... Popapo Isyu alinkuya mbili alinkwitugala mmyitu; tulinkububona ubukulumba bwake, ubukulumba bo ubwa Mwana yumoywene ntiga nGwise, uyu iswile ilipyana nubwanaloli. —Yohani 1:1, 14

Matai 1:22, 23

Syosa sisisi sisaga ukuti mo simalikilege sisyo uNtwa asiyo-belege munkunguluka ukuti: keta undindwana isakwinogaga, isakumpapaga umwana undumyana, yo bisakumpaga ingamu ya Imaneli; ko kuti Kyala ali nanuswe.

Umwene Yesu alinkumbula alinkuti: Ngonile nanumwe akabalilo akatali, na ulu ukali ukamanya une gwe Filipu? Uyu linga ambwene une, bo ambwene na Tata; po fiki apa kuti utunangisyege uGuso? Syo utikwitika ugwe ukuti une ndi mwa Tata, yope Tata ali mmyangu? —Yohani 14:9, 10a

Jesu Mwana Gwa Kyala

3

1 Yohani 4:15

Gwesa uyu linga ikwitika ukuti Yesu yo Mwana gwa Kyala, yo Kyala ikuyaga bwila mu mmyake, yope ikuyaga bwila mwa Kyala.

Bakolosi 2:9

Namanga mmyake mo bulimo ubupelelesye bosa bwa Kyala ulwa mbili.

Matai 17:5

Lelo bo akali ikuyoba, popapo balinkunyomoka ilibingu iliyelu libakupikile, balinkwaga ilisyu likufuma mwibingu likuti: Uyu yo Mwanangu unkundwe, uyu nikye-lile nagwe; yo mumpilikisyege yuyo.

Umwene ugwandumi alinkuti: Mbepo Mwikemo isakukwisilaga, namaka ga yu Nkinde gisakukupikilaga; ko kuno uyu isakupapigwaga, isakuyobigwaga ukuya Mwikemo—Mwana gwa Kyala. —Luka 1:35

Jesaja 9:6

Kunjila ijitu umwanike apapigwe, tupeligwe umwanike undu myana; umwene jo alinako akajilo aka butwa, bo bukujaga mfibeja fyake; umwene jo ikukoleligwaga ingamu ijake, ndongi gwa ugwa kiswigo, Kyala ugwa maka, tata ugwa bwila bwila, Umalafyale ugwa lutengano.

Jesu Ikwifumusya

Yohani 8:23

Umwene alinkubamula alinkuti: Umwe muli ba pasi, une ndi gwa kumwanya; umwe muli ba nkisu iki, une ngaya gwa nkisu iki.

Yohani 9:5

Apa ndimo nkisu, po ne lumuli lwa kisu.

Yohani 13:13

Umwe mukunjoba iya Mmanyisi niya Malafyale, lelo syo mukutalusya, buno bo ndi naloli.

Yohani 11:25

Popapo Yesu alinkumbula alinkuti: Ne kusyuka, ne bumi yuyune. Uyu linga ikunytika, napa linga ikufwa ikuyaga mumi itolo.

Yohani 6:35

Popapo Yesu alinkubabula alinkuti: Yo une ne kisyesye ikipelabumi; uyu linga ikwisa kumyangu, yo yitidakundumaga injala; kangi uyu ikunytika une, yo atidakumulwamo siku.

Yohani 8:58

Umwene Yesu alinkubabula alinkuti: Naloliloli nikubabula une nikuti, bo akali nukupapigwa Abrahamu, une bo ndiko.

Yohani 10:7

Popapo Yesu alinkubabula kangi alinkuti: Naloliloli nikubabula une nikuti, une ne kifigo kya ng'osi.

Ifiswigisyo Ifi Jesu Afibombaga

5

Luka 5:5,6

Alinkwamula Simoni alinkuti: Malafyale, twiyulile ikilo kyosa tukakola nafimo, loli kwisyu iyako nikusopaga inyelo. Lelo bo babombile sisisi balinkubungania iswi inyingi fiyo, inyelo syabo silinkulonda nukulatuka.

Matai 14:19-21

Alinkufilagila ifilundilo ukuti fitugale pasi palisu; popapo alinkwega ifisyesye fihano fila niswi ibili sila, alinkuketa kumwanya alinkugwa ulupi, alinkufimenyana ifisyesye alinkubapa abafundigwa bake, abene balinkufipa ifilundilo. Bosa balinkulya balin-

kwikuta. Popapo balinkusala utumenya utu twasyele, balinkwisusya ifibo kalongo na fibili. Abene aba balile baliti bali pa baelifu bahano (5000) abanyambala, kisi-takubala abakikulu nabana.

Matai 20:30, 34

Lelo balipo abafwamaso babili aba batugesye pambali panjila, bo bapilike ukuti yo Yesu ikukinda, balinkukolela balinkuti: Uli-tupakisyaga gwe Malafyale, gwe nnya David... Umwene Yesu ikisa kilinkumwaga, alinkubapalama sya amaso gabo, popapo nakalinga itolo balinkuketa. Abene lelo balinkunkonga.

Jesu Jo Mpeli Kangi Jontwa

Bakolosi 1:16

Namanga fyosa fipeleligwe mu mmyake yuyo, ifya kumwanya nifya pasi, ifi fikuboneka nifi fitikuboneka, nalinga fikota fya butwa, nalinga bunyafyale, pamo bukulumba pamo maka; fyosa itolo fipeleligwe mu mmyake kangi panongwa yake.

Baroma 14:9

Namanga syo siso Kristi afwile nukuya mumi, ukuti ayege Ntwa gwa bafwe nabumi.

Imbombo sya Batumigwa 2:36

Lelo fikuti inyumba yosa ya Israeli bamanyege kisita kwilamwa, ukuti Kyala ampelile Yesu, uyu mwankomelaga paki-

kohekano ukuya Ntwa, kangi ukuya yo Kristi.

Abahiburi 1:2

Kyala...yo mmasiku ga kusulo gagaga isilekuyobela nanuswe mMwanake, uyu alimbikile ukuya mwingilapo pakilingo kya fyosa, muli uyu nifisu afipelile mu mmyake.

Fyosa itolo fyapeleligwe mu mmyake, asobe yuyo angali kaka-peligwako nakamo aka kapeligwe. —Yohani 1:3

1 Bakorinti 1:9

Kyala yo nsubiligwa itolo, uyu mu mmyake mo mubilikiligwe mbulilanisi bwa Mwanake Yesu Kristi uNtwa gwitu.

Jesu Jo Ndongi Gwa Bosa

7

Baroma 14:10

Loli ugwe kundonga fiki ugwamyinu? Nungwe gwe yungi kunsyokela fiki ugwamyinu? Buno twesa muno tuyilile, tukwakwimaga nkyeni nkikota kya bulongelo bwa Kyala.

Po ifikolo fyosa fisakubunganaga nkyeni mmyake; po umwene isakubapagulaniaga, bo apa untimi ikusipagulania ing'osi nimbene. —Matai 25:32

Buno uGwise atikundonga nayumo, loli ubolongi bosa ampele uMwana. —Yohani 5:22

Yo ali nulupetelo nkiboko kyake, ukuti apyagilege ikipalo kyake, nukubunganikisya ingano

nkituba kyake, loli unkupili go isakugukosyaga numoto ugu gutikusimamo. —Luku 3:17

Pisiku lilyo—ukufwana nIbangelili lyangu—Kyala isakusilongelaga isya mbutitu sya bandu mwa Yesu Kristi. —Baroma 2:16

2 Timoti 4:1

Nikukulagilia nkyeni mwa Kyala, na mwa Kristi Yesu uyu isakubalongaga abumi nabafwe, nkwise kwake na mbutwa bwake.

Imbomo sya Batumigwa 10:42

Alinkutulagila ukufumusya kubandu nukusisimikisya ukuti, uyu yo uyu imikigwe na Kyala ukuya yo ndongi gwa bumi nabafwe.

8 Ubupoke Bukufuma Mwa Kilisiti Itolo

Yohani 10:9

Une ne kifigo, linga yumo ikwendela mmyangu pakwingila, yo isakuponaga; yo isakutigi nukwingila nukusoka, kangi isakuyagaga nindeka.

Yohani 14:6

Umwene Yesu alinkumbula alinkuti: Yo une ne njila, ne bwanaloli kangi ne bumi; nayumo atikwisako kwa Tata, pene papo linga ikwendela mmyangu.

Yohani 8:24

Po apa mbabulile ukuti muku-fwilaga mumbibi syinu; papo linga mutikwitika ukuti une yo yuyune, mwisakufwilaga mumbibi syinu.

Abahiburi 5:9

Lelo bo apeligwe mpelelesye itolo, popapo alinkuya nyibuko ya bupokigwa bwa bwilabwila, kuli bosa aba bikumpilika.

Abahiburi 7:25

Fyobene umwene abagile ukubapoka naloli, bosa aba linga bikwendela mu mmyake ukwisa kwa Kyala, papo umwene mumi bwila itolo, ikubapyelekesya.

Imbomo sya Batumigwa 4:12

Bukayamo nabumo ubupoki mmundu uyungi; namanga yikayako nayimo ingamu iyingi kusi kumpalanga, iyi bapegigwe abandu, muli iyi fikuti mo tubwagilege ubupokigwa.

Ubupoke Bukufuma Mwa Kilisiti Itolo

9

Bakolosi 1:12-14

Bo mukugwa ulupi kuGwisemwe uyu atupelile ukuya bingilanisi pakilingo na bikemo ndumuli. Umwene yo atupokile kumaka ga ngisi, atusamisye nukutwingisya mbutwa bwa Mwanake unkundwe; muli uyu tubwagile ububangigwa nubuswe bwa mbi-bi.

Luka 19:10

Namanga Nnyamundu isile nkukalonda nukukapoka aka kasobile.

1 Bakorinti 1:30

Loli muli yuyo mwipelile ukuya ba mwa Kristi Yesu, uyu Kyala alimpelile ukuya mahala gitu,

bugolofu bwitu, bwikemo bwitu, kangi bubangi bwitu.

Titi 2:14

Uyu aliningile panongwa yitu, ukuti atubangege muli syosa isi sikindene nindagilo, ko kuti iye-lukisyeye abandu aba kuya bake, aba bikwiwula ukubomba si nunu.

Ubusetuli 5:9

Abene bo balinkwimba ulwimbo ulupya balinkuti: Ubagile ugwe ukwegda kalata nukwigula utukolekelo twake, papo gwabogligwe, kangi ubulile nilopa lyako abandu ukufuma mfikolo fyosa, munjobelo syosa, mbandu bosa na mfishu fyosa ukuti bayege ba Kyala.

10 Ubupela Lutengano Mo Mwilopa Lya Kilisiti

Baroma 5:9

Apa lelo tuyobigwe ubugolofu mwilopa lyake, po tukukindililaga ukupokigwa kungalalisi mu mmyake yuyo.

Baefesi 1:7

Mu mmyake mo tuli nububangi mwilopa lyake, nubuswe bwa ngilanio syitu.

1 Peteri 1:18, 19

Buno mumenye ukuti mukabangigwa nutundu utu tukuyonga, bo yu sahabu, na fesa, kulwendo lwinu ulwa itolo ulu mwalyegile kubisemwe; loli mubangigwe nilopa ilipala ilya Kristi, ili lili bo li lya kang'osi

akasita kalema, kangi akasita kababye nakamo.

1 Yohani 1:7

Loli linga tukwenda ndumuli bo apa umwene ali ndumuli, po tuli balilansi twe babo batupu, lyope nilopa lya Yesu uMwanake likutwelusya kumbibi syitu syosa.

Abahiburi 9:14

Po likupelaga poki lelo ilopa lya Kristi, uyu mwa Mbepo gwa bwila aliningile mwene kwa Kyala, unsitakababye nakamo, ukusyelusya inyibonelo syinu ukufuma mumbombo ifwe, ukuti mumbombelege Kyala umumi?

Ubupoki Nu Lwitiko Buli Mwa Kilisiti

11

Baroma 5:1

Lelo papo ulwitiko lutupelile ukuyobigwa ubugolofu, po tuli ndutengano na Kyala mu mu-Ntwa gwitu Yesu Kristi.

Namanga mo mwipyana muno mubwagile ubupoki munjila ya lwitiko; isyene sisisi sikafuma mmyinu, himma, fyo fyabupe fya Kyala; sisisi syo sikafuma mum bombo, ukuti nayumo angitu-fyaga. —Baefesi 2:8, 9

Bagalatia 5:6

Namanga mwa Kristi Yesu, ububutigwa kakaya kandu kene, bope nubusitakubutigwa kakaya kandu kene, loli lu lwitiko ulu lukubombela ndugano.

1 Yohani 5:4

Buno kosa aka kapapigwe na Kyala, ko kikukitola ikisu; ubu bo butoli ubu bukitolile ikisu — ulwitiko lwitu.

Yohani 20:31

Loli ifi fyo fisimbigwe ukuti mwitikege, ukuti Yesu yo Kristi uMwana gwa Kyala; kangi ukuti bo mwitike, muyege nubumi mungamu yake.

Yohani 6:28, 29

Abene balinkundalusya bali-nkuti: Tutubulege lelo ukusibomba imbombo sya Kyala? Umwene Yesu alinkubabula alinkuti: Iyi yo mbombo ya Kyala, ukuti mumwitikege yuyo alintumile.

Nulugano lwake kubandu, papo alinkwenda nukutupoka; mukali mo mumbombo syitu isya bugolofu isi twabombaga, himma, loli mwali mo ndupakisyo lwake itolo, alinkutupoka munjila ya misi ga kupapigwa kangi, nukwanduka uku ikutwandula Mbe-po Mwikemo. —Titi 3:5

Zaburi 103:11

Boapa ilibingo liinwike pamwanya pakisu, silibobuno buno ubuswe bwake bukulu mba kuli aba bikummwitika.

Jwani uju jo Kyala bo ugwe, uju ikuswa ubutulanongwa nu kubuleka ububibi ubwa bandu a bapakilingo kya aba basyele?

Atikubukola ubukalale bwila, panongwa jakuti umwene ikubusekelela ubuswe. —Mika 7:18

Zaburi 103:17

Loli ulugano lwa ntwalulimo ndiaba balwambilile ukufuma bwila na bwila, nu bwanaloli bwake buli mbana aba ho bana.

Zaburi 108:4

Panongwa jakuti ulugano lwako lukulumba na kumwanya, nu lwitiko lwako lope na mabingo.

Lyo ilipyana lya untwa ukuti tungapyutigwaga, kunongwa jakuti uluhobokelo lwake luka jaraa bumalikilo. Lupya itolo kukuti lubunju; ulwitiko lwake lukulu mba. —Maombolezo 3:22, 23

Kyala Ikutukolela Tubuke Kymyake

13

Matai 11:28

Isaga kumyangu mwesa mwe mukutamigwa, mwe mwilikiligwe nifisito, nikubapaga ubutusyo.

Yohani 7:37

Pisiku ilikulumba ilya bu-malikisyo ilya kyaka, Yesu alinkwima, alinkukolela alinkuti: Uyu linga umilwe, yo isege kumyangu anwege.

2 Bakorinti 5:20

Popapo lelo uswe tuli bimili ba Kristi, ikufwana Kyala ikupyelekesya mmyitu; tukupyelesya mbuyo bwa Kristi tukuti mulisayanaga na Kyala.

Umwene Mbepo na yu nsingiligwa bikuti: Isaga! Yo

na uyu ikupilika atigi: Isaga! Yo pe na uyu linga umilwe, yo isege, na uyu linga iganile, yo isege, egege itolo amisi amapelabumi. —Ubusetuli 22:17

Jesaja 55:1

Oko lelo, kukuti uju alinkyumilwa, isaga mmisi, na uju linga akaja nindalama; isaga, ulaga mulyege; Ee, isaga; mulyege amafilu nu lukama, kisita ndalama kisita kiusi.

Oko, isaga, tujobesanie, untwa, napa linga ubutulanongwa bwinu bufubifu fijo, bubagile ukweluka bo saluji; Napa linga imbibi sili bo indembela, sibagile ukuja bo imitunda. —Jesaja 1:18

Mo mumo bikubonekela abana ba Kyala nabana ba mohesi; gwesa uyu linga atikubomba ubugolofu kangi atikungana ugwamyabo, yo akafuma mwa Kyala. —1 Yohani 3:10

Buno bosa aba ikubalongosya Mbepo gwa Kyala, bo bana ba Kyala itolo. Namanga mukamwambilila Mbepo gwa butumwa, uyu ikubalabikisya kangi kulutende, himma, loli mwambilile Mbepo gwa bwana, yo uyu tukukutilamo tukuti Abba, ko kuti Tata! —Baroma 8:14, 15

Bafilipi 2:15

Ukuti muyege basitakuyobigwa ububibi, kangi muyege

basitanongwa, muyege bana ba Kyala abasitakilema nakimo mungulilo iniongafu iyi yikagoloka, muli iyi umwe mukulangala nkisu bo indondwa.

2 Bakorinti 6:17, 18

Bunobuno lelo amusokengemo mmyabo, mwipagulege kumyabo, bo ikuya uNtwa, Mungakapalamasyaga akanyali; po nisakubambililaga, kangi nikuyaga gwise mwe, nanumwe mukuyaga banangu abalumyana nabalindwana, bo ikuya uNtwa Umwenemaka.

Loli bosa aba balimwambilile, aba bayitike ingamu yake, bo abapele amaka ga kuyila bana ba Kyala. —Yohani 1:12

Muno Ikujobela Kyala Nkinwelo Iki Kikutwala Ukugala

15

Luka 21:34, 35

Mwandege ukuti indumbula syinu singipelaga sito nubupafu nubugale, nukwikolania nifya bumi ubu, ko kuti ilisiku lila lingisakubisilaga nukubambulania bo untego; namanga bo sisakubisilaga bosa aba bayengile pamwanya pakisu.

Bo tukwenda twiyufyege, tubonekege ukuya ba pamusi; tungayaga balufu kufindu, tungayaga bagalabwalwa, tungayaga balogwe pamo bahahani, tungayaga ba kulwa, kangi tungayaga ba babini; loli mumfwalege uNtwa Yesu Kristi,

kangi umbili gwinu mungagulekaga ukuti gulabilege kufinyonyo. —Baroma 13:13, 14

Jesaja 5:11

Muli baki mwe mukulembuka nakafwelelelma. Ukuti ba ba kongege nkugala; nukuja nubutoli fijo na pakilo pakati ukwisa kufika papo ikinwelo kyakile bo ulwa moto nkati mmyabo!

Ungakiketaga ikinwelo ko kikukifu; bo kikubika ukufukifu nkikombe, bo kikusuluka pasi panandi panandi fijo. Po kummalikisyo kisakujaya kikalingati njoka kikulasa ngati mwifwa. —Mithali 23:31

1 Yohani 5:12

Uyu linga ali nagwe uMwana, yo ali nabo ubumi; loli uyu linga akaya nagwe uMwana gwa Kyala, yo akaya nabo ubumi.

Marko 10:17-22

... Gwe Mmanyisi gwe nnunu, mbombe fiki ifya kwakwingilila pakilingo kya bumi bwa bwila? Umwene Yesu alinkuti: Nongwa ya fiki kunjoba ubununu? Akaya-ko nayumo unnunu loli yumoywene, yo yu Kyala. Ingomelesyo usimenye isi sikuti: Ungagogaga, ungalogwaga, ungahiyaga, ungayaga nketi gwa butungulu, ungasyobaga, umwi-

mikege uguso nunyoko. Umwene alinkumbula alinkuti: Mmanyisi, syosa sisisi nsikongile ukufuma mu mbukeke bwangu. Umwene Yesu bo ikunketa alinkungana, alinkumbula alinkuti: Gwagilwe kamokene; bukaga ukulisye fyosa ifi uli nafyo ubapege abalondo, po kwisakuyaga nikyuma kumwanya; na po gwisege ungongege. Popapo alinkwiluka kumaso bo apilike ilisyu lilili, alinkubuka nubusulumanie, namanga ali nikyuma ikingi fiyo.

Jiliko injila iji jikunangisya ukuja ja bwanaloli pakyeni kya mundu; loli lelo ubumalikilo bwa-ke njila sya bufwe. —Mithali 16:25

Baefesi 5:6

Nayumo angabasyobaga nama-syu ga itolo, buno go gago gikubatwalila ingalalisi sya Kyala abanya-lufuyo.

Yakobu 1:22

Amwipelege ukuya babombi ba isyu, mungayaga bapiliki itolo aba bikwisyoba bene.

1 Bakorinti 6:9, 10

Kali mukamanya ukuti abasita- bugolofu batisakubwingilapo ubutwa bwa Kyala? Mungisyobaga, buno abahahani, naba bikwiputa kufifwani, nabalogwe, naba bikulogwa nabinabo, naba bikwipela bakikulu, nabahiya, nabanyo-

nywatosi, nabagalabwalwa, nabatukamahelu, niminyambuta, batisakubwingilapo ubutwa bwa Kyala.

1 Yohani 3:7, 8a

Mwe banike umwe, nayumo angabasofyaga, uyu linga ikubomba isya bugolofu, yo ngolofu itolo, bo papo yope umwene ngolofu. Umwene uyu linga ikutula inongwa, bo gwa yu mohesi, namanga ukufuma mu mbwandilo, umohesi ikutula inongwa . . . .

Bagalatia 6:3

Namanga linga yumo ikwiyinogona ikuti ne nongi ndibe, bo ikwisyoba itolo.

18 Ubutala Nongwa Bukutwala Ubufwe

Baroma 5:12

Bo mumo ubutulanongwa bwalisile nkisu muno mmundu yumoywene, bope nubufwe bwendile mbutulanongwa, po apa ubufwe bulinkusatanila mbandu bosa, papo bosa batulile inongwa.

Yakobu 1:15

Ifyene ifinyonyo bo fikabile ikifuba, po fikupapa ubutulano-ngwa; ubwene loli ubutulano-ngwa bo bukulile bufikilepo, po bukupapa ubufwe.

Mithala 11:19

Ubwanaloli bo bukulabila kubumi; uju ikubukonga ubutulano-ngwa jo ikubukonga ubufwe bwake jujo.

Baroma 8:6

Buno ukwinogona isya mbili bo bu bufwe, loli ukwinogona isya Mbepo bo bu bumi nulutengano.

Loli kutubagile ukusekela nukwikyela, buno unnugunago uyu, afwile, lilino mumi; asobile, lilino abonike. —Luka 15:32

Esekia 18:20

Mbepo uju ikubomba imbibi, Jouju isa kufwaga; umwana atisa kubwega ububibi ubwa gwise ugwake. Jope na ju gwise atisa kubwegu ububibi ubwamwanake; Ubwana loli bwa mwene bwanaloli bwake bo bukujaga pamyake. Nabu bubibi bwa mwene bubibi bo bukujaga pa pali jujo.

Jesu Atolile Ubufwe

19

Luka 7:14, 15

Bo asegelile, alinkulupalamasya ulutato, popapa aba balimpimbile balinkwima. Umwene alinkuti: Gwe ndumyana ugwe, nikukubula nikuti sumukaga. Popapo uyu afwile alinkusumuka, alinkwanda ukuyoba; popapo alinkumpa unna.

Yohani 11:43, 44

Lelo bo ayobile sisisi, popapo alinkukolela ilisyu ilikulumba alinkuti: Lazaro, soka. Popapo uyu afwile alinkusoka, aniembeleligwe nimyenda mmalundi na mmaboko, kangi apinyigwe nikitambala kumaso. Umwene Yesu

alinkubabula alinkuti: Amumwabulege, mundeke abukege.

Yohani 10:17, 18

Syo sisyo Tata anganile, papo nikubutaga ubumi bwangu, ukuti nisembwambililege kangi. Nayumo akabupoka kumyangu, loli mbutagile nimwene, ndi namaka ukubutaga, ndi namaka ukubwega kangi. Ululagilo ulu lo ulu nambilile kwa Tata.

Ubusetuli 1:18

Nafwile, loli keta lilino ndi mumi ukwisakufika kubusitakumalika siku na siku; kangi ndi nafyo ifigulilo fya kubufwe na kubusyuka.

Marko 10:17-21

... Gwe Mmanyisi gwe nnunu, mbombe fiki ifya kwakwingilila pakilingo kya bumi bwa bwila? Umwene Yesu alinkuti: Nongwa ya fiki kunjoba ubununu? Akayako nayumo unnunu loli yumoywene, yo yu Kyala. Ingo-melesyo usimenye isi sikuti: Ungagogaga, ungalogwaga, un-gahiyaga, ungayaga nketi gwa butungulu, ungasyobaga, umwi-mikege uguso nunyoko. Umwene alinkumbula alinkuti: Mmanyisi, syosa sisisi nsikongile ukufuma mu mbukeke bwangu. Umwene Yesu bo ikunketa alinkungana, alinkumbula alinkuti: Gwagilwe

kamokene; bukaga ukulisye fyosa ifi uli nafyo ubapege abalondo, po kwisakuyaga nikyuma kumwanya; na po gwisege ungongege.

Matai 22:36-40

Mmanyisi, ulukomelesyo ulukulumba lo luliku ndulagilo? Umwene alinkumwamula alinkuti: Unganega uNtwa Kyala gwako nindumbula yako yosa, numoyo gwako gosa, namahala gako gosa. Ulu lo lukomelesyo ulukinde kangi lo lutasi. Ulwa bubili ulu lufwene nalo, lo ulu lukuti: Unganega unnino bo papo gwiganile gwimwene. Pangomelesyo ibili sisisi, po apa lwitotike ululagilo losa nabakunguluka.

Ukabagila Ukwifisa Nkyeni Mwa Kyala 21

Imbombo Sya Batumigwa 17:27

Ukuti bandondege Kyala, nukuti pamo bapusanikege nukumwaga, napapo umwene akaya pabutali pali yumoyumo mmyitu.

Luka 8:17

Papo nakamo aka kibilile aka katisakutupuka, kangi nakamo aka kubutitu aka katisakumanyigwa nukuya pabwelu.

Zaburi 139:8, 12

Linga nafyukaga kumwanya, kuno ugwe uliko; nabagile ukuti kubusyuka kijege kitala kyangu ugwe uliko; naji ngisi jope jika kufisa nafimo. Loli ikilo kyo kili-

nu lumuli ngati po pamusi; Ingisi nu ndangalila kumyako fifwene itolo.

Mithali 15:3

Amaso ga ntwaga gwako gali mosa mosa; go gikunketa umbibi nu mnunu.

Jeremia 23:24

Bule; aliko umundu uju abagile ukwifisa pabupalapala pabutitu; ukuti ndinga mbona?

Abahiburi 4:13

Kakayako nakamo akapeligwa aka kibilile nkyeni mmyake, loli fyosa itolo fili bwasi, kangi fili pabwelu nkyeni mmyake, uyu tukwakwamulanaga nagwe.

22 Ulukubilolwa Bwila Kuliaba Bikubomba Imbibi

Matai 13:41, 42

Nnyamundu isakubatumaga abandumi bake ukufuma mbu-twa bwake, kukusibungania syosa imbesyo nabilandagilo, bo bisakubasopaga mwitende lya moto; mo sisakuyaga nguto nulu-syegetulo lwa mino.

2 Peteri 3:7

Ifya kumwanya fya lilino pamo-pene nikya pasi, fibikigwe ukugugulila umoto, kangi fibi-kigwe ukwisakufika pisiku lya bulongelo, napa bisakupyutigwa-ga abandu aba batikuntula kyala.

Matai 18:8

Linga ikiboko kyako pamo ikilundi kyako kikukusofya,

ukibute ukitage; buno kununupo ugwe ukwingila mbumi bo gwagi-lwe ikiboko pamo ikilundi, uku-kinda ukuya namaboko mabili pamo amalundi mabili, bo kuta gigwa mmoto gwa bwila.

Matai 25:46

Abene aba bo bisakubukaga kulufundo lwa bwila, loli abagolofu bisakubukaga kubumi bwa bwila.

Baroma 1:18

Namanga ingalalisi sya Kyala sikinguligwe ukufuma kumwanya pabwila-Kyala bosa, nubuniongafu bwa bandu bosa aba bikubugomolela kunyuma ubwana-loli nubuniongafu bwabo.

Imbombo Sya Batumigwa 17:31

Papo alyimikile ngani ilisiku ilya kwisakukilongelapo ikisu mbugolofu, mmundu uyu alimwimikile ngani. Sisisi syo asisisimikisye kubandu bosa apa ansyusyaga mbafwe.

Loli uNtwa amenye ukubapoka ndugelo aba bikuntila Kyala, nukubabika ndufundo abasita-bugolofu ukufika pisiku lya bulongelo. —2 Peteri 2:9

2 Bakorinti 5:10

Namanga twesa fikuti tubonekege nkyeni nkikota kya bulongelo ikya Kristi, ukuti umundu gwesa ambulilege ifhombigwa fyake, fya isi abombile mu-

mbili gwake, linga finunu pamo fibibi.

1 Yohani 4:17

Mo mumo ulugano lwipelile ukuya lupelelesye mmyitu, ukuti twise tuyege bakifu pisiku lya bulongelo, namanga bo mumo ayilile, mo mumo nanuswe tuyilile nkiso muno.

Abahiburi 9:27

Lelo bo papo abandu babikigwe ukuti bikufwaga kamokene, panyuma pali isi po kwisege ukulongigwa.

Baroma 14:12

Bunobuno lelo twesa itolo muno tuyilile, tukwakwiobelaga kwa Kyala uyu isyake uyu isyake.

Ilipyana Lya Jesu Kilisiti

Baroma 5:15

Loli ikikungilwa iki, kikaya bo ubusobi bula; namanga linga bingi bafwile panongwa ya busobi bwa mundu yumoywene, po liku-kindililaga itolo ukubalefukila ba bingi ilipyana lya Kyala, nifyabupe fya mwipyana lya mundu yumoywene yula, yu Yesu Kristi.

Baroma 9:16

Bunobuno lelo sitikukonga ubwigane bwa mundu pamo ukwi-yula kwake, himma, loli siku-konga ndupakisyo lwa Kyala.

2 Bakorinti 8:9

Namanga mulimenye ilipyana lya Ntwa gwitu Yesu Kristi, ukuti

napa umwene ali nkabi, loli alipe-lile ndondo panongwa yinu; ukuti mbulondo bwake mwipelege ba-kabi.

1 Peteri 5:5b

... buno Kyala ikubapinga aba matingo, aba lwiysisyo bo ikubapa ilipyana.

2 Bakorinti 9:15

Atugwege ulupi kwa Kyala kufyabupe fyake, ifi tukabagila nukufikapo ukufiyoba.

Imbombo Sya Batumigwa 4:33

Popapo abatumigwa balinkusi-simikisya namaka amakulumba isya kusyuka kwa Ntwa Yesu; lyope ilipyana li lingi lilinkuya nabo bosa.

Imbombo Sya Batumigwa 17:30

Utwene utubalilo twa busitakumanya, to Kyala atulekile itolo, loli lilino ikubalagila abadu bosa, mosamosa ukuti bapindukege.

Luka 13:3

Une nikubabula nikuti, himma, loli linga mutikupinduka, mwesa mwisakupyutigwaga bo bububo.

Imbombo Sya Batumigwa 2:38

Popapo Peteri alinkubabula alinkuti: Amupindukege, mosigwege mwesa mungamu ya Yesu Kristi, ukuti mubwage ubuswe bwa mbibi syinu, po mwisakwa-mbililaga ikikungilwa kya Mbepo Mwikemo.

Imbombo Sya Batumigwa 3:19

Amupindukege lelo mugomo-kege, po inongwa syinu sisakomoligwaga; ukuti twisege utubalilo twa kuhobokelamo ukufumu kumntwa.

2 Bakorinti 7:10

Namanga ubusulumanie bwa mwa Kyala bukupela ulupinduko, ulu lukutwala ubupoki, ulu nayumo atikusulumanikisya; ubwene loli ubusulumanie bwa nkisu, bukupela ubufwe.

Nikubabula une nikuti, bunobuno lelo luliko ulusekelo nkyeni mbandumi ba Kyala, panongwa ya ntulanongwa yumo uyu ikupinduka. —Luka 15:10

Matai 6:14

Namanga linga mukubaswa abandu ubusobi bwabo, po yope uGwisemwe uyu ali kumwanya isakubaswaga nanumwe.

Ubusetuli 3:20

Keta nimile pakifigo nikukung'unda, uyu linga ikulipilika ikisyu lyangu nukwigula ulwigi, yo nisa-kwingilaga mmyake nukulya nagwe, kangi yope isakulyaga nanine.

Marko 2:5

Umwene Yesu bo alubwene ulwitiko lwabo, po alinkumbula ugwa bukokonyale alinkuti: Gwe mwanangu ugwe, uswegigwe inongwa syako.

Luka 24:47

Nisya kuti ulupinduko nubuswe bwa nongwa fifumusigwege mungamu yake kufikolo fyosa, —ukwanda mu-Yerusalemu.

Imbombo Sya Batumigwa 5:31

Umundu uyu, yo uyu Kyala amwimike nikiboko kyake ikililo, ukuya Ndongosi, kangi Mpoki gwa kwisakubapa abany'Israeli ulupinduko, nubuswe bwa nongwa.

Umwene alinkwamula alinkuti: Nayumo Malafyale. Popapo Yesu alinkumbula alinkuti: Po nanine ndikukutobesyaga. Bukaga, loli ukwanda lilino ungatulaga inongwa kangi. —Yohani 8:11

Amwijepusyeye Nifinyonyo Fya Nkisu

27

Titi 2:11, 12

Namanga libonike ilipyana Iya Kyala ilya kubapoka abandu bosa; ilyene likutumanyisya ukuti tubukanenge ubusitakummanya Kyala, nifinyonyo fya nkisu, nukuti ubumi bwitu nkisu muno buyege bwa mahala, bwa bugolofu, kangi bwa kuntila Kyala.

Bakolosi 3:2

Mwinogonege si sya kumwanya, munginogonaga si sya pasi.

1 Yohani 2:15, 16

Komma ukukigana ikisu, fyo-
mma nifi fili nkisu. Uyu linga
akiganile ikisu, yo ulugano Iwa

kungana Tata lukayamo mmya-
ke. Buno fyosa ifi filimo nkisu, ifi-
nyonyo fya mbili, nifinyonyo fya
maso, nulwiyumbiko Iwa bumi
ubu, fyo fijafuma kwa Tata, loli
fifumile nkisu.

Baefesi 5:11

Mungayaga balilanisi mumbo-
mbo sya mungisi isita seke
nasimo, loli kununupo ukusitobe-
sya pabwelu.

Yakobu 4:4

Mwe basimisi umwe, muka-
manya ukuti ukumanyana nikisu
ko kuya kilugu na Kyala? Buno-
buno lelo, gwesa uyu ikulonda
ukumanyana nikisu, yo ikwipela
ndugu gwa Kyala.

Ukupapigwa Ubupya

1 Yohani 2:29

Linga mummenye umwene ukuya yo ngolofu, po musyaganiege ukuti gwesa uyu ikubomba isya bugolofu, bo ampapile yuyo.

2 Bakorinti 5:17

Lelo uyu linga ali mwa Kristi, yo ikuya kipeligwa ikipya itolo; isya mbukulu syo sikindile, keta sipelile mbya itolo.

Yohani 3:3

Umwene Yesu alinkumwamula alinkuti: Naloliloli nikukubula une nikuti, umundu akabagila ukububona ubutwa bwa Kyala, loli pene apa linga ikupapigwa kangi.

1 Yohani 5:18

Tumenye ukuti gwesa uyu apa-pigwe na Kyala atikutula inongwa; loli uMwana gwa Kyala ikundindilila, po umbibi yula atikumpalamasya.

1 Peteri 1:23

Buno apa mwandigwe ukupapigwa, po mukafuma mumbeyu iyi yikubola; loli mufumile mumbeyu iyi yitikubolamo, mwisyu lya Kyala ilyumi, ili likuyako bwila itolo.

Yohani 10:10

Unhiyi yo ikwisa itolo nkuhiya, nkugoga na nkonanga; une nisile ukuti bayege nubumbi, bayege nabo ubu bukelilwe itolo.

Ukufwa Mu Mbibi-Ukusyuka Mwa Kilisiti

29

Baefesi 2:1, 6

Nanumwe mwe mwafwile mungilano na mbutulanongwa bwinu, . . . Atusyusisye lumu nagwe, nukututugasya nagwe kumwanya mwa Kristi Yesu.

1 Peteri 2:24

Umwene yo abupimbile mumbili gwake ubutulanongwa bwitu bosa pakipiki, ukuti bo tufwile kubutulanongwa, tuyege bumi kubugolofu; yo uyu mubumbulukile mfifulalo fyake.

Bakolosi 3:1-3

Lelo linga musyukile lumu na Kristi, po musilondege isya kumwanya kuno aliko Kristi, uyu itugesye kukiboko ikililo kya

Kyala; mwinogonege si sya kumwanya, munginogonaga si sya pasi. Namanga mufwile itolo, ubumi bwinu bwibilile lumu na Kristi mwa Kyala.

Bagalatia 5:24

Loli aba bali mwa Kristi Yesu, bo bagukomile pakikohekano umbili gwabo pamopene nukulikalika kwake, nifinyonyo fyake.

Baroma 6:2, 11

Himma, tungasulwa; uswe twe twafwile itolo kubutulanongwa, po tuyege bulebule mumo? . . . Bunobuno na yuyumwe mwimanyege ukuti muli bafwe kubutulanongwa, loli muli bumi kwa Kyala mwa Kristi Yesu.

Yohani 3:14, 15

Nayumo akafyukako kumwanya, loli mwene uyu asulwike ukufuma kumwanya, yo yu Nnyamundu, [uyu ali kumwanya.] Bo papo Mose inulaga injoka ndungalangala, bo fikuti yope na Nnyamundu inuligwege.

Yohani 17:3

Ubu bo bumi bwa bwila, linga bakumenye ugwe ukuya gwe Kyala gwa naloli gwimwene, batile nukumanya Yesu Kristi uyu untumile.

Yohani 3:36

Uyu ikumwitika uMwana, yo ali nabo ubumi bwa bwila; loli uyu

ikumfuya uMwana yo atisakububonaga ubumi, yo ingalalisi sya Kyala sikuyaga pamyake.

Baroma 6:23

Namanga ifihombigwa fya butulanongwa bo bu bufwe; ifyene loli ifyabupe fya Kyala, bo bu bumi bwa bwilabwila, mwa Yesu Kristi uNtwa gwitu.

Yohani 5:24

Naloliloli nikubabula une nikuti: Uyu linga ikupilika ilisylangu, nukumwitika uyu andumile une, yo ali nabo ubumi bwa bwila; yo atikwisape pabulongelo, yo alobwike ukufuma mbufwe abukile mbumi.

Ikilingo Kya Bupoki

31

Bagalatia 4:6

Lelo papo umwe muli bana, po apa Kyala antumile Mbepo gwa mwanake mundumbula syitu, uyu ikukuta ikuti: Abba! ko kuti Tata! Bunobuno lelo ulekile ukuya ntumwa.

Yohani 14:21

Uyu linga ali nasyo indagilo syangu, kangi ikusikonga, yo uyu anganile une; lelo uyu anganile une, yo isakuganigwaga na Tata, nanine nisakungananga, kangi nisakwibonesyaga kumyake.

Baroma 8:16

Yo yu Mbepo uyu ikusisimikisya pamopene nimbepo syitu ukuti tuli bana ba Kyala.

1 Yohani 3:18, 19

Mwe banike umwe, tungagana-nilaga li isyu na gu ndomo, loli tугananilege mumbombo na mbwanaloli. Muli sisisi mo twisakumanyilamo ukuya ba mbwanaloli, nukusitengania indumbula syitu nkyeni mmyake.

1 Yohani 4:13

Muli sisisi mo mumo tumanyile ukuti bwila tukuya mmyake, yope ikuya mmyitu; nukuti atupele ikiyabo kya Mbepo gwake.

1 Yohani 2:3

Kangi muli sisisi tumenye ukuti tummenye yuyo, linga tukusikonga ingomelesyo syake.

32 Ukuja Nu Bumi Bwa Kilisiti Mundu Mbula Bukutwa La Ulusekelo

Yohani 17:13

Loli lilino nikwisa kumyako, nikusiyoba sisisi bo ngali ndi nkisu, ukuti ulusekelo lwangu luyege lupelelesye itolo mmyabo.

Buno ubutwa bwa Kyala fikaya fyakulya pamo fyakunwa, loli ubwene bo bugolofu, nulutengano, nulusekelo mu mwa Mbepo Mwikemo. —Baroma 14:17

Bagalatia 2:20

Ngomeligwe lumo na Kristi pakikohekano; loli ngaya yo yuyune ne ndi mumi, loli Kristi yo mumi mmyangu; namanga apa ndi mumi umbili, po ndi mumi ndwitiko mMwana gwa Kyala

uyu alinganile une nukwininga panongwa yangu.

Sisisi syo mbabulile ukuti ulusekelo lwangu luyege mmyinu, nukuti ulusekelo lwinu luyege lupelelesye itolo. —Yohani 15:11

Yohani 16:22, 24

Nanumwe lelo muli nubusulumanie, loli nisakubabonaga kangi, po indumbula syinu sisakusekelaga, kangi ulusekelo lwinu nayumo atisakulusosyangapo pamyinu. . . . Ukwisakufika kulilino kuno, mukasumilamo nafimo mungamu yangu; amusumege po mukwambililaga, ukuti ulusekelo lwinu lwipelege lupelelesye.

Kanunu Ukuntila Untwa

33

Baroma 6:16

Mukamanya ukuti uyu linga mukwininga ukuya batumwa bake, mukupilika kumyake, po muli batumwa ba yuyo mukupilika, nalinga ko kuya mbutumwa bwa butulanongwa ubu bukulabisya kubufwe, nalinga ko kuya mbutumwa bwa lupilikisyo ulu lukukañisya kubugolofu?

2 Batesalonike 1:7-9

Umwe loli mwe mukukubilwa, isakubagomokesyaga ulutusyo pamopene nanuswe, bo uNtwa Yesu ikwisa ukufuma kumwanya nabandumi aba maka gake, mundapi sya moto, kukubagomokesya ulufundo bosa aba baka-

mmanya Kyala, naba bikusila inongwa inunu sya Ntwa gwitu Yesu, bo aba bisakufundi-gwaga ndupyuto lwa bwila, nuku-sosigwamo nkyeni muNtwa, na mbukulumba bwa maka gake.

Baroma 2:13

Namanga bakaya bo bagolofu kwa Kyala, aba bikupilika kwene ku kupilika ululagilo, loli aba bikulukonga ululagilo, bo aba bisakuyobigwaga ubugolofu.

Ubusetuli 22:14

Basangalufu aba bikusuka imyenda gyabo, ukuti bayege namaka pampiki gwa bumi, nukuti bendelege mfipata ukwi-ngila nkaya.

34 Ukwilata Kwa Kilisiti Kanunu Ukwilata Kwa Kilisiti

Matai 10:32, 33

Popapo lelo gwesa uyu linga ikunyitika nkyeni mbandu, yo nanine nisakumwitikaga nkyeni mwa Tata uyu ali kumwanya; loli uyu linga ikwikana kumyangu nkyeni mbandu, yo nanine nisa-kunkanaga nkyeni mwa Tata uyu ali kumwanya.

Baroma 10:9, 10

Buno linga kunjoba pabwelu nkanwa mmyako, kuti Yesu yo Ntwa, kangi kwitika mundu- mbula yako ukuti Kyala alinsyu- sisye mbafwe, kwisakupokigwa- ga. Namanga ulwitiko ulu lukula- bisya kubugolofu, luli mundu-

mbula, loli ukunjoba pabwelu uku kukulabisya kubupoki, kuli nkanwa.

1 Yohani 2:23

Gwesa uyu linga ikunkana uMwana, yo akaya nagwe uGwise; uyu linga ikumwitika uMwana, yo ali nagwe yope na yu Gwise.

Luka 9:26

Buno uyu linga ikuya nisoni ku- myangu na kumasyu gangu, yo uyu Nnyamundu isakuyaga ni- soni kumyake, bo ikwisa mbu- kulumba bwake, nubwa Gwise, nubwa bandumi abikemo.

Setano Jo Ndugu Gwitu Unkulumba

35

1 Peteri 5:8

Ifindu mwigelaniege, kangi muyege ngenge, buno ugwanongwa yinu yu mohesi, ikwembela bo yi ngalamu iyi yikubuna, ikundonda yumo ugwa kummila.

Matai 4:1, 10, 11

Popapo Yesu alinkulongosi-gwa na Mbepo ukubuka ndungalangala, ukuti ageligwege numohesi. . . . Popapo Yesu alinkumbula alinkuti: Sokapo gwe Setano! Buno lisimbigwe ilya kuti. Umbungulukilege uNtwa Kyala gwako, yo umbombelege yuyo mwene. Popapo umohesi alinkundeka, abandumi balinkwisa, balinkumbombela.

2 Batesalonike 2:9

Yo ukwisa kwake kwisakufwanaga nububombeli bwa Setano mmaka gosa, mfika na mfiwigu fya butungulu.

Imbombo Sya Batumigwa 26:18

Ukuti ukabigulege amaso, ko kuti bagomokeko kungisi, bisege ndumuli; bagomokeko kumaka ga Setano, bisege kwa Kyala; nukuti bambililege ubuswe bwa nongwa, nikilingo nkati muli aba bipelile bikemo ndwitiko ulu luli mmyangu.

Baefesi 6:11

Amufwalege ifilwilo fyosa fya Kyala, ifya kubapelela ukubupinga ubukomu bwa mohesi.

2 Batesalonike 2:8

Popapo isakubonekaga umwilangomelesyo, yo uNtwa Yesu isakungoga numuyi gwa nkanwa mmyake, isakumpyutaga nukuboneka kwake bo ikwisa.

Yakobu 4:7, 8a

Amulambege lelo kwa Kyala, mutosanie nagwe umohesi, po umwene isakubabopaga. Amusegelelege kwa Kyala, po yope isakusegelelaga kumyinu. . . .

Baroma 8:35, 37

Ywani at'atupagulege kulgano lwa Kristi? Kali ubutolwe, kali ubukamandanigwa, kali ukufwimigwa, kali injala, kali ukusitakuya nifya kufwala, kali

ubulugu, kali ulubo? . . . Loli muli syosa sisisi, tukukindilila itolo ukusitolela muli yuyo atuganile.

Bo papo lelo abana bikulilanila mwilopa na mumbili, mo mumo yope munjila yiyo alilanile nabo muli fififyo, ko kuti mu mbufwe mo ampyutilege uyu ali namaka ga bufwe—nikumbala yu mohesi. —Abahiburi 2:14

1 Yohani 3:8

Umwene uyu linga ikutula inongwa, bo gwa yu mohesi, namanga ukufuma mu mbwandilo, umohesi ikutula inongwa; buno syo sisyo simpelile ukuboneka uMwana gwa Kyala, ukuti asipalaganiege imbombo sya mohesi.

Ubwigane Kyo Kigelelo Kya Kutumigwa

37

1 Yohani 4:20

Linga yumo ikuti: Nunganile Kyala, bo kuno ambengile ugwamyabo, bo ntungulu itolo; buno uyu linga akangana ugwamyabo uyu ikumbona mmaso, yo akabagila ukungana Kyala uyu atikumbona.

1 Bakorinti 13:1

Linga nikuyobela mundimi sya bandu nisya bandumi, nsite ukuya nalo ulugano papo, bo nipelile kyela itolo iki kikulila, pamo kyela itolo iki kikunyita.

Bagalatia 5:22, 23a

Ulwene loli uluseke lwa Mbepo lo lu lugano, ulusekelo, ulute-

ngano, ubufisalyoyo, ubololo, ubununu, ubusubiligwa, ubute-ngamoyo, nulwifimbilisyo . . . .

Yohani 21:16

Alinkundalusya kangi ulwa bubili alinkuti: Simoni gwe nnya Yohani, kali unganile? Umwene alinkuti: Ena gwe Ntwa, umenye ukuti tumanyene. Umwene alinkumbula alinkuti: Timaga ing'osi syangu.

1 Yohani 3:14

Uswa tumenye ukuti tusokilemo mbufwe, twingile mbumi, papo tubaganile abamyitu. Uyu linga akangana ugwamyabo, yo ikuyaga bwila mu mbufwe.

Ukusyuka Kwa Jesu Kilisiti

Baroma 4:25

Umwene Yesu yo abikigwe mbufwe panongwa ya busobi bwitu, kangi asyusigwe ukuti tuyobi-gwege ubugolofu.

Yohani 20:26-28

Lelo bo gakindile amasiku lwele, popapo abafundigwa bake balinkuya mumo kangi, yope Tomasi alinkuya nabo. Alinkwisa Yesu bo inyigi sigaligwe, alinkwi-ma pakati alinkuti: Ulutengano luyege nanumwe. Popapo alinku-mbula Tomasi alinkuti: Twala ulobe lwako kuno, ukete amaboko gangu, twala nikiboko kyako ubi-ke palubafu lwangu; ungayaga

nsitakwitika. loli gwitikege itolo. Umwene Tomasi alinkwamula alinkuti: Gwe Ntwa gwangu, gwe Kyala gwangu!

Imbombo Sya Batumigwa
10:39-41

Nanuswe tuli baketi ba syosa isi abombaga nkisu kya baYuda, na mu-Yerusalemu; uyu balingungoga bo bikunkomela pakipiki. Yo uyu Kyala alinkunsyusya pisiku lya butatu, alinkumpelela ukuti abonekege itolo pabwelu, komma kubandu bosa, loli kubaketi aba Kyala abasalile ngani—yo yuyuswe, twe twalyaga nukunwa nagwe bo afumile pakusyuka mbafwe.

Ukusyuka Lo Lusubilo Ulukulumba Kumyitu 39

Matai 16:21

Popapo Yesu alinkwanda papo ukubanangisya abafundigwa bake ukuti, fikuti abukege mu-Yerusalemu, mo ikwakukubilwaga fiyo kubakulumba na kubaputi abakulumba nakubamanyakalata, nukugogigwa, kangi bo gaki-ndile amasiku matatu asyukege.

Naloliloli nikubabula une nikuti: Kikwisaga akabalilo, nalilino kalipo, apa abafwe bisakulipilikaga ilisyu lya Mwana gwa Kyala, abene aba bapilike bisakuyaga bumi... Syo munganyomokaga sisisi, buno kikwisaga akabalilo, apa bosa aba bali mmapumba bisakulipilikaga ili-

syu lyake, po bende nukusoka; aba babombaga inunu bisakusyukilaga kubumi, naba babombaga imbibi bisakusyukilaga kukulongigwa. —Yohani 5:25, 28, 29

Mukamanya ukuti uswe twesa twe tokesigwe mwa Kristi Yesu, tokesigwe itolo mbufwe bwake? Po apa ndosyo tulinkusyiligwa lumo nagwe ukwingila mbufwe; ukuti bo apa Kristi asyusigwe mbafwe nubukulumba bwa Gwise, mo mumo nanuswe twendelege mbumi ubupya. Namanga linga twiyongenye nagwe mbufwe bo bu bwake, po twisakwiyonganiaga nagwe bunobuno na pa pakusyuka. —Baroma 6:3-5

Luka 1:74, 75

Ukutupa uswe ukuti, bo tupokigwe kukiboko kya balugu, Tumbombelege yuyo kisita lutende, Mbwikemo na mbugolofu nkyeni mmyake, mmasiku gitu gosa.

2 Bakorinti 7:1

Lelo mwe baganigwa, apa lilino tuli nifingo sisisi, oko atwiyelusyege kubunyali bosa ubwa mbili nubwa mbepo, bo tukuntula Kyala tufikengepo pabwikemo ubupelelesye.

2 Timoti 2:21

Lelo linga yumo ikwiyeputya kuli fififi, yo ikuyaga kibombelo

ikyimikigwa, ikisunguligwa, iki ikubombela umwenenakyo, iki kitendekesigwe ukuya kya mbombo yosa inunu.

1 Peteri 1:2

Aba basaligwe ukufwana bo mumo Kyala Tata abamanyile ngani; kangi bapeligwe ukuya bikemo mwa Mbepo, ukuti bamwitikege, kangi bamisiligwege nilopa Iya Yesu Kristi; ilipyana nulutengano fyo fibalege mmyinu.

1 Peteri 1:15

Loli bo apa mwikemo uyu ababilikile, nanumwe muyege bikemo ndwendo lwinu losa; buno lisimbigwe ili likuti.

Ubwikemo Ku Ntwa

41

Abahiburi 13:12

Po apa yope na yu Yesu akubilwe panja pakipata, ukuti abelusyeye abandu nilopa lyake.

Baefesi 1:4

Buno umwene atusungulile mmyake bo kikali nukwalisigwa ikisu, ukuti tuyege bikemo, kangi basitakilema nakimo nkyeni mmyake.

Matai 3:11

Une ne gwaki ne nikubokesya ga misi ga lupinduko, loli uyu ikwisaga munyuma mmyangu, yo angindile une amaka; yo ngabagila nukumpimbila ifilato fyake; umwene yo isakubokesyaga na Mbepo Mwikemo numoto.

1 Yohani 1:9

Loli linga tukwilata ubutulanongwa bwitu, umwene nsubili itolo kangi ngolofu, po ikutuswa ubutulanongwa bwitu, nukutwelusya ubusitabugolofu bwitu bosa.

Abahiburi 12:14

Amwiyulege ukuya ndutengano nabandu bosa, kangi muyege nubwikemo, ubu linga umundu akaya nabo, akabagila ukumbona uNtwa.

2 Peteri 3:11

Lelo apa fyosa fififi fya kuyonga bo bunobuno, po fikuti mwinogonege muno mubagile ukuyila ndwendo lwinu.

42 Abandu Aba Biswile Na Mbepo Mwikemo

Luka 11:13

Lelo linga umwe mwe babibi itolo, mumenye ukubapa abaninu ifyabupe ifinunu, po atisakuki-ndililaga uGwisemwe uyu ali kumwanya ukubapa Mbepo Mwikemo aba bikunsuma?

Imbombo Sya Batumigwa 1:8

Loli mwisakwambililaga amaka bo Mpebo Mwikemo abisile, po mwisakuyaga baketi . . . .

Baroma 8:9

Umwe loli mukaya banya-mbili, himma, loli muli banya Mbepo, linga naloli Mbepo gwa Kyala ayengile itolo mmyinu. Loli uyu linga akaya nagwe Mbepo gwa Kristi, bo akaya mundu gwake.

Imbombo Sya Batumigwa 13:52

Abene abafundigwa balinkwisula nulusekelo na Mbepo Mwikemo.

Imbombo Sya Batumigwa 7:55

Umwene loli bo iswile Mbepo Mwikemo, popapo alinkululalila kumwanya, alinkububona ubukulumba bwa Kyala, alinkumbona na Yesu bo imile kukiboko ikililo kya Kyala.

Imbombo Sya Batumigwa 11:24

Namanga ali mundu nnunu, aliswile Mbepo Mwikemo nulwitungo; popapo ikilundilo ikikulumba kilinkongelapo kulubafu lwa Ntwa.

Ululagilo Ulwa Kiswigo Kuba Kilisiti

43

Keta une ndipo nanumwe bwila, ukwakufika na kubumalikilo ikisu. —Matai 28:20b

Isakubapyasilaga amasosi gosa, bope nubufwe nalinga bo busulumanie, nalinga ko kukuta pamo ko kubaba fitisakuyanga-ko kangi; namanga indasi syosa sikindile. —Ubusetuli 21:4

1 Peteri 4:12, 13

Mwe baganigwa, mungaswigaga umoto ugu gwisile ugwa kubagela, ukufwana ukuti kandu kahesya kabisile; loli bo mumo mukulilanila ingubilo sya Kristi, amusekelege; ukuti mwisemusekelege nukululutila, bo bukuboneka ubukulumba bwake.

Yesu alinkumbula alinkuti: Linga umenye! Mbepe itolo kugwa lwitiko. —Marko 9:23

Matai 6:33

Loli amubulondege tasi ubutwa bwake nubugolofu bwake, napo fyosa fififi mukongeligwangapo.

Ulwene ulufingo ulu afingile kumyitu, bo bu bumi ubusitakumalika siku. —1 Yohani 2:25

2 Timoti 4:8

Ukwanda lilino ingiga ya bugolofu yikungulila, iyi uNtwa uyu yo ndongosi ungolofu isakumbaga pisiku lilyo; atisakumbaga nimwene itolo, himma, loli isakubapaga bosa aba bakuganile ukuboneka kwake.

Abahiburi 2:18

Namanga papo umwene akubilwe bo ikugeligwa, po apa abagile ukubatula bope aba bikugeligwa.

Baroma 16:20

Umwene loli Kyala ugwa luten-gano, yo isakuntikaniaga mbimbibi Setano kusi kumalundi ginu. Ilipyana lya Yesu Kristi uNtwa lyo liyege nanumwe.

1 Bakorinti 10:13

Buno lukabagamo nalumo ulugelo ukukinda ulu lukubisila abandu, umwene loli Kyala yo nsubiligwa, yo atisakubaleka ukuti mugeligwege ukukinda pamaka ginu; loli pamopene

nulugelo, ikubatendekekesya injila ya kuponelamo ukuti lungabatolaga.

Baroma 8:28

Loli uswe tumenye ukuti bosa aba banganile Kyala, bo ikubapelela utundu tosa ukulabila kubununu, nikubala aba ababilikile, bo papo alinogonile ngani umwene.

Zaburi 34:19

Ulukubilo lwa aba bwanaloli lwingi, umwene untwa ikumpo-nesya ndi syosa.

Apa linga kukisania mmisi aming-i ngujaga pamopene na nugwe; na munyisi; sikabagila ukukwega, nululapi ulwa moto lutisakukokyaga.

—Jesaja 43:2

Ululagilo Kubatoli

45

Ubusetuli 3:5

Uyu linga ikusitola sisisi, yo isakufwikigwaga bunobuno imyenda imyelu, yope ningamu yake yitisakomoligwaga siku mwa kalata gwa bumi, kangi nisakuyiyobaga ingamu yake nkyeni mwa Tata, na nkyeni mbandumi bake.

Ubusetuli 3:12

Uyu linga ikusitola sisisi, yo nisakumpelaga ukuya mbanda mwa Tempeli gwa Kyala gwangu; yo atisakusokangamo siku, kangi nisakusimbaga ingamu ya Kyala gwangu pamyake, ningamu ya kaya ka Kyala gwangu; yo yu Yerusalemu umpya, uyu ikwiki-lila ukufuma kumwanya kwa

Kyala gwangu; nisakunsimbapo ingamu yangu imbya.

Ubusetuli 3:21

Uyu linga ikusitola sisisi, yo nisakumpaga pabutugasanio nanine, pakikota kyangu kya butwa, bo apa nanine nsitolile, kangi ndugasenie na Tata pakikota kya-ke kya butwa.

Ubusetuli 2:7

Uyu linga ali nasyo imbululukutu, yo alipilikaga isi Mbepo ikufibula ifipanga. Uyu linga ikusitola sisisi, yo nisakumpaga ukuti alyege iseke sya mumpiki gwa bumi, ugu guli mwa Paradisi gwa Kyala.

Kyala Ikujoba Nanuswe Ku Njila Ija Kwega Italaka

Abene loli abegi bo nikubalagila, ngaya yo une loli yo yu Ntwa, nikuti: Unkikulu angalekanaga nundume; —loli linga ikusoka, yo angegigwaga, pamo agomokelege ku kundume; —yope nunnyambala angandekaga unkasi. —1 Bakorinti 7:10, 11

Gwesa uyu linga ikundeka unkasi, ikwega uyungi, bo ikulogwa; na uyu linga ikumwega unkikulu uyu alekigwe nundume, bo ikulogwa. —Luka 16:18

Namanga unkikulu uyu ali nundume, yo apinyigwe nululagilo kundume akabalilo kosa bo

undume aliko kubumi; loli linga afwile, po abuligwe kululagilo ulu lwalinkungisenie nundume. Popapo lelo linga ikusimila njungi, bo undume akali aliko kubumi, po ikuyobigwa ukuya ndogwe; loli linga undume ikufwa, po ikuya mwabuke itolo kululagilo, atikuya ndogwe napa linga ikwegigwa nuyungi. —Baroma 7:2, 3

Une loli nikubabula nikuti: Gwesa uyu linga ikulekana nukasi, bo akatulamo inongwa ya buhahani, bo ampelile ukuya ndogwe. Kangi uyu linga ikumwega unkikulu uyu alekigwe, bo ikulogwa. —Matai 5:32

Kilisiti Ikwisa Ulwa Kibili

47

Lelo napa nikubuka kukubate-ndekekesya ubuyo, ngwisa kangi, nisakubambililaga kumyangu, ukuti kuno ndiko une ko nanumwe mukayege. —Yohani 14:3

Marko 8:38

Uyu linga ikuya nisoni kumyangu na kumasyu gangu, mbandu ba lilino abasimisi nabatulano-gwa aba, yope na Nnyamundu isakuyaga nisoni kumyake, bo ikwisa mbukulumba bwa Gwise pamopene nabandumi abikemo.

Matai 24:30

Po ikimanyilo kya Nnyamundu kisakubonekaga kumwanya; nifikolo fyosa nkisu fisakwikung'undaga kukipambaga, bisakumbo-

naga Nnyamundu bo ikwisa mmabingu ga kumwanya, nama-ka nubukulumba ubusisya.

Ubusetuli 3:11

Nikwisa mbibimbibi; ukumililege kako uli nako, ukuti nayumo angapokaga ingiga yako.

Nanumwe amuyege bafisalyoyo, musikasyege nindumbula syinu, namanga ukwisa kwake uNtwa kusegelile. —Yakobu 5:8

Keta, ali nnyumba kusofu, komma ukwitika umwe. Namanga bo apa ikimweku kya njasi kikufuma kubusokelo kikumalikila kubuyongelo, bo bwisakuyaga bunobuno ubwisilo bwa Nnyamundu. —Matai 24:27

1 Yohani 3:2

Mwe baganigwa, lilino tuli bana ba Kyala; loli isya muno twisa-kuyilaga syo sikali ukuboneka. Loli tumenye ukuti bo abonike, twisakuyaga bo yuyo itolo, nama-nga twisakumbonaga bo mumo ayilile.

Ubusetuli 16:15

Keta nikwisa bo yu nhiyi, nsa-ngalufu uyu ali maso, uyu iku-fwala kanunu imyenda gyake ukuti angayaga itolo, ko kuti bangasibonaga imbelasoni syake.

Luka 12:40

Nanumwe lelo, amwiyalilege, buno Nnyamundu ikwisa pakabalilo aka mutikukinogona.

Imbombo Sya Batumigwa 1:11

Mwe bandu ba mu-Galilai, mwi-mile fiki mukuketa kumwanya? Yesu yuyuyu, uyu afyusigwe kumwanya ukufuma kumyinu, isakwisilaga bo mumo mumbonile ukubuka kumwanya.

Matai 16:27

Namanga Nnyamundu ikuya pakwisa mbukulumba bwa Gwise pamopene nabandumi bake, po isakunhombaga umundu gwesa ukufwana nimbombo syake.

Luka 21:27

Panyuma lelo po bisakumbo-naga Nnyamundu bo ikwisa mmabingu, namaka nubukulu-mla bu bwingi.

Ilisyu Lya Kyala

Ikya kumwanya nikya pasi fyo fikuyongaga, loli amasyu gangu gatisakuyongamo siku.

–Luka 21:33

Umwene Yesu alinkubamula alinkuti: Mukusoba apa mukamanya isi sisimbigwe mwa kalata, gope namaka ga Kyala mukagamanya.

–Matai 22:29

Yo yu Mbepo uyu ikupa ubumi, umbili go gukaya nimbombo nayimo; amasyu aga mbabulile, yo yu mbepo, bo bu bumi.

–Yohani 6:63

Namanga ubukunguluka bukalisilemo siku mbwigene bwa

mundu, loli abandu bayobaga isi sifumile kwa Kyala, bo abasukenie Mbepo Mwikemo.

–2 Peteri 1:21

Buno bosa abakalata aba Mbepo gwa Kyala abatuyile, banunu ukumanyikisya, nukusitobesya imbibi, nukungolosya umundu, nukumfunda umundu amahala ga bugolofu.

–2 Timoti 3:16

Ilisyu lyako jo nyale ja malundigangu, kangi lumuli lwanjila jangu.

–Zaburi 119:105

Mundumbula jangu momuno limo ilisyu lyako, ukuti ndingisa kukubombela ubutulanongwa.

–Zaburi 119:11

Published in numerous languages by World Missionary Press as God supplies funds in answer to prayer. Other booklets are also available. If you would like more copies for careful distribution, write in English to:

**World Missionary Press, Inc.
P.O. Box 120
New Paris, Indiana 46553-0120 USA**

Tanzania

NYU

167 Kinyakyusa HFA